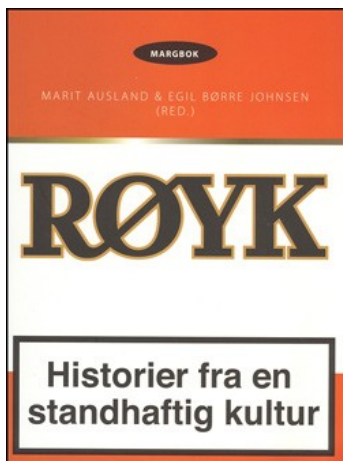

Ujevne historier fra røykekulturen

ANMELDELSER

FRODE GALLEFOSS

Forskningssjef

Sørlandet sykehus, Kristiansand

Ausland, Marit

Johnsen, Egil Børre

Røyk

Historier fra en standhaftig kultur. 158 s, ill. Tromsø: Margbok forlag, 2013. Pris NOK 268

ISBN 978-82-93065-30-2

Dette er åpenbart ingen lærebok, men inneholder ifølge forordet tekster som forsvarer retten til å velge livsstil. Det er drøyt 20 korte kapitler fra omtrent like mange kjente og ukjente norske bidragsytere. Kapitlene er inndelt i seks temaer, bl.a. *Vår historie*, *Vår glede*, *Vår filosofi* og *Vår stolthet*.

Layouten er preget av nærmere 50 (ofte helsides) gamle reklameoppslag for tobakk og en rekke småbilder, de fleste med god oppløsning.

Den økende fordømmingen av røyking fra samfunnet og nymoralismen får stor plass. Reklameforbudet, prispolitikken, røykebuene, røykeloven fra 2004, Tostrupkjellerens forvandling og Høybråten får gjennomgå, likeså helseadvarslene på tobakkspakkene. Militante røykemotstandere får sitt pass påskrevet, og i samme slengen nevnes like godt Adolf Hitlers røykemotstand.

Her beskrives typiske røykeopplevelser, og det gis ærlige fortellinger om røykestopp, abstinenser og ubehag og om befrielsen med å begynne å røyke igjen. Den umiddelbare effekten av et magedrag omtales poetisk og omsorgsfullt. Flere tekster dveler også ved mange røykeres ambivalens: at man vil fortsette samtidig som man vil slutte.

Flere kjendiser/forfattere bidrar. Dag Solstad omtaler røykeloven som vulgær, og som «tidenes hysteri». Knut Nærum gir et beskjedent bidrag, og Thomas Hylland Eriksen reflekterer over «urovekkende skrekkpropaganda om røyking», dog med et kunnskapsgrunnlag som må oppfattes som sviktende. Knut Husum beskriver flere dyktige røykende kirurger og krigskirurger. Historien om sir Walter Raleigh, opphavsmannen til de moderne røykevanene i Europa på 1500-tallet, har mange ingredienser. Mens noen leger på den tiden er opptatt av røykingens barbariserende effekter, omtalt som «nicotinismus mentalis», ser andre leger tobakk som et vidundermiddel og universalmedisin.

Helhetsinntrykket er nokså stykkevis og delt. Her finnes enkelte gode tekster og god lesning, men flere bidrag er mer preget av kampen for selvrespekten som røyker – hvor aggresjonen blir projisert på samfunnets håndtering av røyking mer enn på egen avhengighet. I det hele tatt problematiseres tobakksavhengigheten som sådan i liten grad. Jeg hadde håpet på ærlige, innsiktsfulle tekster som nettopp beskrev forståelsen av egen nikotinavhengighet på en god måte.

Boken er på ingen måte obligatorisk, men kan være nyttig og tidvis morsom for enhver som ønsker økt innsikt i tobakkens historie, røykeres polemikk, retorikk, psykologi og typiske forsvar for egen vane.

Publisert: 9. desember 2014. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.14.1166

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 15. juli 2026.